

Dzimumu līdztiesības aktualitāšu apskats 2009.gada jūlijs-decembris

Īsumā:

- Zviedrijas prezidentūras (2009.g. II.pusgads) pasākumi un iniciatīvas
- Baltijas-Ziemeļu valstu Forums "Finansiālās krīzes ietekme uz sievietēm un vīriešiem"
- Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta aktualitātes
- Eiropas Komisijas un Starptautiskās darba organizācijas izstrādātais palīgmateriāls „Lauziet dzimumu stereotipus, dodiet talantam iespēju!”

Zviedrijas prezidentūras pasākumi un iniciatīvas

Zviedrijas prezidentūra Sociālās politikas un nodarbinātības jomā galveno uzmanību pievērša nodarbinātībai un sociālās atstumtības mazināšanai, veselīgai un cieņpilnai novecošanai, tai skaitā pievēršot pastiprinātu uzmanību dzimumu līdztiesības perspektīvai ekonomiskās izaugsmes un nodarbinātības veicināšanā.

Konference "Kā dzimumu līdztiesība ietekmē ekonomisko izaugsmi un nodarbinātību"? 15.-16. oktobris, Stokholma

Konferences I.sesijā „Vai sieviešu darbs atmaksājas?” tika diskutēts par sieviešu karjeras pārrāvumu, dodoties bērna kopšanas atvaļinājumā, kas atstāj iespaidu gan uz sieviešu algām, salīdzinājumā, piemēram, ar tāda paša līmeņa speciālistiem - vīriešiem, kuriem pa šo laiku var tikt paaugstināta alga vai amats u.c. Līdz ar to bērna kopšanas atvaļinājums atstāj iespaidu arī uz pensiju lielumu.

Tāpat tika diskutēts par tradicionālā „laba darbinieka”, t.i. - galvenā pelnītāja, ģimenes apgādnieka, kas strādā virsstundas, nekavē darbu bērna slimības gadījumā u.c. tēla maiņu, kas sekmētu vīriešu iesaistīšanos bērnu aprūpes pienākumos.

Sesijas laikā tika izteikti dažādi priekšlikumi nodokļu sistēmas maiņai par labu „viena pelnītāja” ģimenei, kas biežāk ir sievietes, piemēram, vientuļās mātes.

II. sesijā diskusijas fokusējās uz sociālās infrastruktūras uzlabošanu (bērnu dārzu un vecu cilvēku aprūpes pieejamība u.c.), kas veicinātu sieviešu lielāku iesaisti darba tirgū un līdz ar to ekonomisko neatkarību. Spānija dalījās pieredzē ar savu veco ļaužu privāto aprūpes sistēmu mājās, kur šis darbs tiek apmaksāts. Tā kā visbiežāk aprūpētājas ir sievietes (meitas, vedeklas, māsas utt.), tad tā ir iespēja gūt ienākumus par ko agrāk netika maksāts.

III. sesijā tika runāts par pastāvošajām sociālajām normām, kas rada šķēršļus ekonomiskai attīstībai. Dzimumu segregācija darba tirgū neveicina prasmju un talantu pilnīgu izmantošanu. Kā risinājums varētu būt investīcijas izglītības programmās, kas veicinātu netipisku profesiju izvēli zēniem un meitenēm. Norvēģija prezentēja projektu par vīriešu audzinātāju iesaisti sākumskolā un bērnu dārzos. Diskusijas laikā Eiropas Jaunatnes foruma pārstāvis norādīja uz faktu, ka lai arī sievietes Eiropā kopumā ir augstāk izglītotas nekā vīrieši, tomēr zemu izglītotām sievietēm ir zemāks izglītības līmenis nekā zemu izglītotiem vīriešiem.

Zviedrijas prezidentūras pasākumi un iniciatīvas:

- 15.-16. oktobris: konference "Kā dzimumu līdztiesība ietekmē ekonomisko izaugsmi un nodarbinātību?"
- Padomes secinājumi par Pekinas Rīcības Platformu + 15
- Izvērtēšanas ziņojums „Pekina+ 15”
- Padomes secinājumi par „Dzimumu līdztiesība izaugsmes un nodarbinātības stiprināšanai. Vēstījums par dzimumu līdztiesību
- Ziņojums „Dzimumu līdztiesība, ekonomiskā izaugsme un nodarbinātība”

IV. sesija tika veltīta ekonomiskai krīzei un tās ietekmei uz sievietēm un vīriešiem, tai skaitā sieviešu nodarbinātību un pašnodarbinātību.

Sienas universitātes profesore F. Bettio secināja, ka līdz šim krīzes pasaulē ir virzījušas sieviešu ekonomisko attīstību, taču šī krīze ir daudz riskantāka sievietēm un ģimenēm kopumā, jo ES 61%, bet Zviedrijā pat 77% ģimeņu ir divu pelnītāju ģimenes. Tādējādi, ja vīrieši lielākā mērā zaudē darbu (auto būvniecība Vācijā, Zviedrijā u.c.), tad sieviešu ienākumi (ES algu atšķirības vēl joprojām pastāv, vidēji no 10% Maltā līdz 25% Igaunijā un Austrijā) nav pietiekami, lai nodrošinātu ģimeni un rodas nabadzības risks ģimenēm ar bērniem. Taču jaunajās dalībvalstīs novērojama pretēja tendence - sievietes, saistībā ar publiskā sektora (valsts pārvalde, izglītība, veselības aprūpe u.c.) darbinieku saīsināšanu masveidā zaudē darbu, ir neaizsargātākas nekā vīrieši, turklāt kā rāda pētījumi - sievietes, kas bijušas nodarbinātas publiskajā sektorā un sievietes vispār daudz ilgstošāk nespēj atrast darbu pēc ekonomiskās krīzes beigām nekā vīrieši.

Tāpat krīžu laikā palielinās mājražniecības rūpju apjoms, jo ģimenes nespēj vairs pirkt tos pakalpojumus, ko darījušas pirms tam. Pārsvārā tas notiek uz sieviešu neapmaksātā darba rēķina.

F. Bettio galvenie ieteikumi dalībvalstu valdībām, plānojot ekonomikas atveseļošanu ir:

- pastiprināti ņemt vērā dzimumu aspektu jebkurās aktivitātēs, tai skaitā plānojot bezdarbnieku pabalstu politiku (sievietes saņem mazāku pabalstu, jo algas ir zemākas, kas atstāj iespaidu uz ģimenes labklājību, ja sieviete ir vienīgā apgādniece;
- ņemt vērā dzimumu aspektu nodokļu politikā - samazinot nodokļus viena pelnītāja ģimenē, ģimenēm ar bērniem;
- ņemt vērā dzimumu aspektu plānojot nodarbinātības pasākumus - lai tie būtu vērsti uz abu dzimumu vajadzībām.

Padomes secinājumi „„Pekina + 15” par Pekinas Rīcības platformas īstenošanas progresu dalībvalstīs un Eiropas Savienības institūcijās””

Secinājumu projekts izstrādāts saistībā ar Pekinas Rīcības Platformas pieņemšanas piecpadsmito gadadienu. 1995. gadā Pekinā Pasaulē sieviešu kongresa laikā tika pieņemta deklarācija un Rīcības platforma divpadsmit jomās, kurās nepieciešamas sieviešu situācijas izmaiņas.

Secinājumu projektā uzsverts, ka:

- neskatoties uz progresu Platformas īstenošanā, vēl joprojām pastāv nevienlīdzība un dzimumu stereotipi, kas sievietes nostāda nelabvēlīgākā situācijā nekā vīriešus dažās Platformas jomās;
- nepieciešamas konkrētas darbības, lai mazinātu dzimumu stereotipusabiedrībā, lai sievietes un vīrieši, zēni un meitenes pilnībā varētu piepildīt savu potenciālu visās jomās;
- kaut arī dzimumu līdztiesībai un integrētai pieejai dzimumu līdztiesības īstenošanai Lisabonas stratēģijā ir būtiska loma, tomēr 2008.gada Nacionālās Reformu programmās ne vienmēr šie principi ir iestrādāti;
- integrētā pieeja dzimumu līdztiesībai un specifiskas aktivitātes, kas vērstas uz dzimumu līdztiesības veicināšanu, ir vitāli svarīgas stratēģijas, kas efektīvāk būtu jāizmanto gan nacionālajā, gan Eiropas līmenī.

Būtiskākie ieteikumi dalībvalstu valdībām:

- pārskatot Lisabonas stratēģiju jāizmanto Platformas darbības jomās izstrādātos indikatorus, lai stiprinātu dzimumu perspektīvu;
- plānot, pieņemt un īstenot pasākumus, lai nodrošinātu zēnu un vīriešu, aktīvu iesaistīšanu politikās un programmās, kas veicina dzimumu līdztiesību
- stiprināt dzimumu līdztiesības integrētās pieejas īstenošanu un monitoringu likumdošanas, finanšu procesos, stratēģijās, programmās un projektos visdažādākajās politikas jomās, t.sk. ekonomikas, finanšu, izglītības, veselības, vides un sociālās aizsardzības politikā.

Izvērtēšanas ziņojums par Pekinas Rīcības Platformas jomu īstenošanu Eiropas Savienības dalībvalstīs.

Šis ziņojums bija viena no Zviedrijas Prezidentūras iniciatīvas dzimumu līdztiesības jomā. Ziņojumā izvērtēta situācija visās 12 Pekinas Rīcības platformas noteiktajās jomās pēdējo piecu gadu laikā.

Ziņojums pieejams:

[http://passthrough.fw-](http://passthrough.fw-notify.net/download/819091/http://www.se2009.eu/polopoly_fs/1.22825!menu/standard/file/Beijing_low_links.pdf)

[notify.net/download/819091/http://www.se2009.eu/polopoly_fs/1.22825!menu/standard/file/Beijing_low_links.pdf](http://www.se2009.eu/polopoly_fs/1.22825!menu/standard/file/Beijing_low_links.pdf)

Labklājības ministrija ir sagatavojusi Pekinas rīcības platformas izvērtēšanas ziņojumu par sieviešu un vīriešu situāciju Latvijā uz 2009.gada beigām, tādās jomās kā izglītība, nodarbinātība, nabadzība, lēmumu pieņemšana, veselība, bruņotie konflikti u.c. Ziņojums pieejams LM mājas lapā <http://www.lm.gov.lv/text/215>

Padomes secinājumi „Dzimumu līdztiesība izaugsmes un nodarbinātības stiprināšanai. Vēstījums par dzimumu līdztiesību”

Galvenie secinājumi:

- stiprināt dzimuma dimensiju Lisabonas stratēģijā pēc 2010. gada un tajā redzami integrēt dzimumu līdztiesību, lai nodrošinātu, ka dzimums ir ņemts vērā izvērtējuma dokumentos, labās prakses apmaiņā, indikatoru un ziņojumu izstrādē;
- nodrošināt, ka uz krīzes novēršanu vērsto politikas pasākumu veidošanā tiek ņemta vērā ekonomiskās un finanšu krīzes atšķirīgā ietekme uz sievietēm un vīriešiem;
- efektīvi ieviest gan dzimumu līdztiesības integrēto pieeju, gan specifiskos pasākumus, lai novērstu darba tirgū, ekonomikā un sociālajā politikā pastāvošās atšķirības un nelīdztiesību;
- pievērst uzmanību sievietēm, kas atrodas īpaši neizdevīgā situācijā, vajadzībām, t.sk. to sievietēm, kas vada viena vecāka mājsaimniecību vai pārstāv etniskās minoritātes, vientuļu vecāka gadagājuma sievietes, sievietes ar invaliditāti, u.c., lai nodrošinātu, ka viņas netiek izstumtas no darba tirgus;
- nodrošināt, ka pasākumos un programmās, kas vērstas uz uzņēmējdarbības veicināšanu, ir ņemtas vērā visu uzņēmēju vajadzības neatkarīgi no dzimuma vai izcelsmes, it īpaši attiecībā uz pieeju finansējumam un konsultācijām.

Būtiskākie aicinājumi dalībvalstu valdībām:

■ Pārskatīt nodokļu un sociālās aizsardzības sistēmas, lai uzlabotu sieviešu un vīriešu iespējas iekļauties, atgriezties un palikt darba tirgū

■ veidot atbilstošus politikas pasākumus, lai uzlabotu sieviešu un vīriešu iespējas saskaņot darbu, ģimenes un privāto dzīvi, t.sk. īstenojot pasākumus, kas vērsti uz Barselonas mērķu bērnu aprūpes jomā sasniegšanu, uzlabojot arī citu aprūpējamo ģimenes locekļu aprūpes iespējas

■ ņemt vērā dzimumu dimensiju nodarbinātības vadlīnijās un kopīgajos elastdrošības principos, izstrādājot reformu programmas, lai novērstu nevienlīdzīgo situāciju starp sievietēm un vīriešiem attiecībā uz aprūpes un mājsaimniecības pienākumu veikšanu.

Ziņojums „Dzimumu līdztiesība, ekonomiskā izaugsme un nodarbinātība

Ziņojums tapis kā Zviedrijas prezidentūras iniciatīva. To izstrādājusi zviedru ekonomikas profesore Asa Lofstrom un tas analizē dzimuma aspektu un lomu (darba un ģimenes dzīves saskaņošana, sociālā infrastruktūra, elastdrošība, nepilns darba laiks u.c.) Eiropas ekonomikas izaugsmē.

Ziņojums publicēts prezidentūras mājas lapā:

http://www.se2009.eu/en/meetings_news/2009/10/19/report_gender_equality_economic_growth_and_employment

Baltijas-Ziemeļu valstu Forums „Finansiālās krīzes ietekme uz sievietēm un vīriešiem”

2009.gada 3.-4.decembrī Rīgā notika forums "Finansiālās krīzes ietekme uz sievietēm un vīriešiem", ko *Ziemeļu un Baltijas valstu sadarbības programmas dzimumu līdztiesības jomā 2009.-2010.gadam* ietvaros organizēja Labklājības ministrija un Ziemeļu Ministru padome sadarbībā ar Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīklu. Forumā notika diskusijas par to vai finansiālā krīze dažādi ietekmē sievietes un vīriešus, vai sievietes un vīrieši saskaras ar atšķirīgām krīzes izraisītām sekām, kā integrēt dzimuma aspektu politiku lēmumos un ekonomikas atveseļošanās laikā.

Foruma diskusijas tika organizētas dažādās tematiskās grupās:

- Krīze Ziemeļu un Baltijas valstīs: jauni izaicinājumi
- Finanšu krīze un dzimumu līdztiesības politika
- Vai sievietēm un vīriešiem ir dažāda atbildība?
- Krīze - domāt globāli, rīkoties lokāli - dzimumu perspektīva
- Klimata pārmaiņas un ilgtspējīga attīstība
- Darba tirgus, demogrāfija un finanšu krīze
- Vērtības un vienlīdzīgas tiesības - vai tās krīzes laikā ir aizmirstas
- Cilvēku tirdzniecība, reproduktīvā veselība, vardarbība
- Krīze - iespēja virzīties uz netradicionālu izglītību

Forumā tika piedāvāta praktiska informācija par dažādām pārrobežu sadarbības programmām Eiropas Savienības struktūrfondu un citu finanšu instrumentu ietvaros, kā arī iespēja meklēt sadarbības partnerus, lai diskusijās radušās idejas pārvērstu projektu pieteikumus.

Pasākumā piedalījās aptuveni 80 pārstāvji no nevalstiskajām organizācijām, valsts, pašvaldību institūcijām, kā arī sociālie partneri no Baltijas (Igaunija, Lietuva, Latvija) un Ziemeļvalstīm (Islande, Norvēģija, Zviedrija, Dānija, Somija).

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta aktualitātes

2009.gada 16.decembrī Lietuvas prezidente Dalija Gribauskaite, Latvijas prezidents Valdis Zatlers un Eiropas Savienības nodarbinātības, sociālo lietu un līdztiesīgu iespēju komisārs Vladimirs Špidla svinīgi atklāja Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta darbības uzsākšanu Viļņā.

Institūta galvenie uzdevumi ir saistīti ar informācijas un datu apkopošanu, analizēšanu un izplatīšanu, kā arī pieredzes, ekspertīzes un labo prakšu apmaiņu dzimumu līdztiesības jomā. Institūts sastāv no Valdes, Ekspertu foruma un direktora un viņa biroja.

Valdē ir astoņpadsmit pārstāvji no astoņpadsmit dalībvalstīm, kas ik pēc trim gadiem rotācijas kārtībā mainās ar citu dalībvalstu pārstāvjiem (rezultātā visām dalībvalstīm būs iespēja atrasties Valdē). Latvija Valdē ir no 2007.-2010.gada maijam, kad sāksies valdes amata pilnvaru otrais termiņš un deviņas dalībvalstis rotācijas kārtībā nomainīs deviņas citas.

Ekspertu foruma uzdevums ir sniegt atbalstu Institūta direktoram, lai nodrošinātu darbības izcilību un neatkarību. Latvija dalībai ekspertu forumā nominējusi **Ineti Ielīti**, Latvijas Dzimumu līdztiesības apvienības valdes līdzpriekšsēdētāju, un **Daci Kavas**, pētnieci un eksperti dzimumu līdztiesības jautājumos no likumdošanas, nediskriminācijas un cilvēktiesību aspekta. Pirmā ekspertu foruma sanāksme notika 2009.gada 2.decembrī Viļņā.

Lai arī pašlaik norit intensīvs darbs pie Institūta darbinieku komandas izveides, šis būs pirmais gads, kad institūts īstenos arī vērienīgas dzimumu līdztiesības aktivitātes.

Vairāk informācijas par Institutu un darba iespējām tajā atradīsiet Eiropas Komisijas Nodarbinātības, sociālo lietu un iespēju vienlīdzības ģenerāldirektorāta interneta lapas sadaļā „Dzimumu līdztiesība”: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=732&langId=en>

Palīgmateriāls „Lauziet dzimumu stereotipus, dodiet talantam iespēju!”

Eiropas Komisija ir uzsākusi iniciatīvu, lai palīdzētu privātā sektora uzņēmumiem un it īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem labāk izprast ieguvumus, kurus nodrošina dzimumu stereotipu pārvarēšana darba vidē, tādējādi veicinot viņu konkurētspēju. Dzimumu stereotipi nozīmīgi ietekmē darba tirgu un biznesa sektoru. Lai arī uzņēmumi nevar atļauties izšķērdēt talantus, stereotipi, kuri ir saistīti ar uzskatiem, par to, kas ir vairāk atbilstošs vīriešiem vai sievietēm, bieži darbojas kā barjeras.

Piemēram, daudzi nezina, ka gandrīz 60 % no visiem augstskolu beidzējiem un apmēram 80 % no biznesa administrācijas studentiem Eiropā ir sievietes; sievietes ir atbildīgas par vairāk nekā 70 % lēmumiem par pirkšanu; darbības, kuras veicina dzimumu līdztiesību, atstāj pozitīvu iespaidu uz darbinieku motivāciju, radošumu un produktivitāti; kompānijas, kurās ir novērojami labi rezultāti sieviešu

virzīšanā augstos amatos, ir starp 18 % līdz 69 % rentablākas kā vidējās Fortune 500 kompānijas tajā pašā nozarē.

Lai pievērstu uzmanību iepriekšminētajiem jautājumiem, iniciatīvas ietvaros notiks semināri par šo tematiku 27 ES valstīs + Īslandē un Norvēģijā. Semināru mērķauditorija ir: tirdzniecības palātas; biznesa un profesionāļu asociācijas; profesionālās izglītības iestādes; uzņēmēji un uzņēmējas; MVU vadītāji; personālvadības speciālisti un visi pārējie interesenti, kuri strādā, lai veicinātu MVU konkurētspēju. Nacionālie semināri Latvijā notika 2009. gada 18. septembrī Rīgā, 2009. gada 2. oktobrī Iecavā un 2009. gada 16. oktobrī Rēzeknē.

Sīkāk par šo projektu:

<http://www.businessandgender.eu/>

Projekta ietvaros tapusi rokasgrāmata "Lauziet dzimumu stereotipus, dodiet talantam iespēju!" jeb kā veidot labu uzņēmumu. Padomi gudriem vadītājiem, lai labāk un pilnīgāk izmantotu katras personas talantus un prasmes uzņēmuma labā. Rokasgrāmata pieejam LM mājas lapā:

http://www.lm.gov.lv/upload/dzimumu_lidztiesiba/lauzt_stereotipus.pdf

